

QUAN LA BOTÀNICA DEIXA DE SER NOMÉS UNA CIÈNCIA AMABLE

Ester Pinter

Enclavat entre els carrers de Quart, la Gran Vía, el Passeig de la Petxina i Túria s'alça el Jardí Botànic de València, un espai de referència obligada de la ciutat, oblidat pel consistori i mimat per la seua propietària, la Universitat de València. Però aquest refugi natural que mira al cel li deu la vida, sobretot, a quatre personatges silenciosos que han sabut escoltar i donar resposta en moments fonamentals als crits d'auxili d'aquest oasi ubicat en un desert d'asfalt i de rajoles. El darrer d'aquests homenots, Manuel Costa, ha estat decisiu per a convertir el Jardí Botànic, diverses vegades centenari, en un modern centre d'investigació, gràcies a la construcció d'un institut adjunt dedicat a la biologia de la diversitat. Es tracta d'un projecte que ha vist culminat recentment després de 13 anys com a director del jardí i per la qual cosa, junt a molts altres mèrits, ha estat distingit amb la Medalla de la Universitat de València.

A l'acte de lliurament, el passat 18 de maig al Paraninfo de la Universitat, es van recordar, en paraules del catedràtic d'Història de la Medicina, José María López Piñero, els tres anteriors "fundadors" del Jardí Botànic i amb ells la història d'aquest petit paradís. El primer d'ells, Joan Plaça, assumia el 1567 la càtedra d'herbes i sobre ell recaïa la cura de l'"ort", el primer "jardí de simples" universitari fundat fora d'Itàlia. No era un jardí botànic pròpiament dit, concepte que no apareixeria fins a la Il·lustració, sinó un lloc destinat al cultiu de plantes medicinals. El segon dels fundadors, segons Piñero, va ser el catedràtic d'"herbes" Gaudenci Senac, qui després de rebre plens poders de part dels "Senyors Jurats" el 1684 per a "renovar lo hort de les herbes medicinals", trencaria obertament amb la medicina i la ciència tradicionals i introduiria els mètodes, sabers i tècniques resultants de la Revolució Científica. El tercer catedràtic, que

Fotos: Miguel Lorenzo

segons Piñero, mereix el qualificatiu de fundador fou Vicent Alfonso Lorente, el qual, recolzat pel rector Blasco i el seu mestre Tomás de Villanova, va traslladar el 1802 el jardí a l'horta de Tramoiers, el mateix lloc que ocupa en l'actualitat.

En l'acte del paranimf, el rector Pedro Ruiz Torres va valorar tant la persona com l'obra del que es considera el quart fundador, Manuel Costa. Procedent d'una família de llarga tradició mèdica, originària de Sollana i afincada a Carcaixent, Costa se'n va anar molt jove a estudiar farmàcia a Madrid on posteriorment col·laboraria amb el CSIC i assumiria la secretaria del Reial Jardí Botànic de Madrid. Les expedicions arreu del món i l'estat, acompanyat moltes vegades pel seu mestre Salvador Rivas-Martínez, li facilitarien la publicació de nombrosos estudis sobre la flora mediterrània, de la península ibèrica i d'altres llocs del planeta. El 1981 tornaria a València com a catedràtic de la Universitat i sis anys després seria

Manuel Costa rep la medalla de la Universitat de València el mateix dia que el Jardí Botànic es converteix en un modern centre d'investigació. D'esquerra a dreta Francisco Tomás, Rosa Moliner i l'homenatjat M. Costa.

A la dreta, el rector Pedro Ruiz amb el professor Costa en el pati d'entrada del Jardí Botànic.

nomenat director del Jardí Botànic. Amb la inauguració, el mateix 18 de maig, del centre d'investigació del jardí botànic, una intenció ja replegada als estatuts de la Universitat, Ruiz Torres agràia a Manuel Costa, "haver estat capaç de transformar-lo amb la mirada posada en el futur i salvaguardar alhora l'herència del passat".

Per la seua banda, Costa reconeixia que amb la inauguració de l'edifici l'etapa de recuperació del jardí botànic estava conclosa, però afegia que ara en començava una altra, "si cap, de més difícil", posar-lo en marxa. "Qui prenga les regnes del jardí en aquesta nova anadura el portarà a quotes que permeten que dins d'uns anys siga un centre de referència i excel·lència perquè la botànica segueisca sent una ciència, no només amable, com deia Linneu, sinó important per al millor coneixement del nostre patrimoni, per a la conservació de la biodiversitat i per tant per a la vida", explicava Costa.

El nou edifici, de forma circular i que envolta un sexagenari lledoner, conté les instal·lacions necessàries per dur endavant una investigació puntera en l'àrea de biologia molecular, anatomia i histologia, biosistemàtica, fitosociologia, geobotànica i bioclimatologia. L'espai més valorat és el que alberga un històric herbari -300.000 plecs centenaris claus per a la investigació de les espècies vegetals del Mediterrani Occidental- i que fins el moment romania repartit entre la Facultat de Farmàcia, la de Ciències Biològiques i en el propi Botànic. L'edifici conté també un banc de germoplasma en el que es guarden deshidratades i congelades llavors i espores a -25°C per a garantir la seua conservació a llarg termini. Una biblioteca, que disposa d'una àmplia donació de fons antics procedents, en la seua majoria, de la col·lecció de José Pizcueta, una sala de consulta de lliure accés i una sala d'actes, són altres de les dependències més destacades d'aquest edifici que el professor de la Universitat de Reading, Vernon Heywood, especialista en jardins botànics i el director del jardí botànic de Kew, a Londres, Peter Crane, van qualificar d'exemplar. "És un dels millors que hem vist mai", van coincidir tots dos després de visitar-lo uns dies després de la seua inauguració. Per a Vernon Heywood "el treball d'investigació i d'educació que es pot emprendre des d'aquí és fonamental", perquè segons aquest professor "estem perdent hàbitats a una velocitat de vertigen i no hi ha cap país que siga referència en la conservació, tots cometem errors". Heywood concloïa amb què si bé els jardins botànics "no poden conservar ecosistemes sí que poden i deuen ajudar en la conservació d'espècies protegides".

El nou edifici conté les instal·lacions necessàries per dur endavant una investigació puntera en l'àrea de la botànica, com ara un banc de germoplasma i un herbari que conserva 300.000 plecs.